

УКРАЇНА ТА ШАНХАЙСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ СПІВРОБІТНИЦТВА, ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ

У статті проаналізовано основні цілі та завдання Шанхайської організації співробітництва, опрацьовано питання перспективності співпраці України з ШОС, а також розглянуто стан двостороннього співробітництва України з окремими країнами ШОС, зокрема з КНР та Росією.

Ключові слова: Шанхайська організація співробітництва, співробітництво України.

В статье проанализированы основные цели и задание Шанхайской организации сотрудничества, проработан вопрос перспективности сотрудничества Украины с ШОС, а также рассмотрено состояние двустороннего сотрудничества Украины с отдельными странами ШОС, в частности с КНР и Россией.

Ключевые слова: Шанхайская организация сотрудничества, сотрудничество Украины.

The article analyzes the main objectives and specifying the Shanghai Cooperation Organization, study the issue of Ukraine's cooperation with the SCO, also examine the current state of bilateral cooperation between Ukraine and countries of the SCO, in particular with China and Russian Federation.

Key words: Shanghai Cooperation Organization, cooperation between Ukraine.

Постановка проблеми. Сьогодні Україна як і будь-яка інша держава світу прагне розширювати та зміцнювати свою присутність на міжнародній арені. Динамічні зміни міжнародного середовища, нові тенденції світового розвитку впливають на формування та практичну реалізацію зовнішньополітичної діяльності України.

Одним із пріоритетних напрямів зовнішньої політики України є розширення співробітництва з країнами Азії.

Такому спрямуванню є декілька пояснень: в першу чергу країни Азії, за оцінкою ряду експертів, і надалі динамічно розвиватимуться, та матимуть все більший вплив у світовому вимірі. Разом з тим, для України зазначені країни представляють також інтерес з огляду на просування власних економічних інтересів у т. ч. можливості розширення та диверсифікації експортних поставок української продукції, залучення інвестицій в економіку України тощо.

Окрім питань щодо розширення двостороннього співробітництва України з окремими країнами регіону, значна увага сьогодні приділяється питанню доцільності співпраці нашої держави з Шанхайською організацією співробітництва (ШОС).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Переважна кількість публікацій публіцистичного характеру і представлена окремими статтями в періодичній пресі. Аспекти співробітництва України з ШОС висвітлені у працях таких авторів: О. Збітнева [2], В. Шемаєв [1], А. Гончарук [5], О. Микал [5], А. Єрмолаєв [6].

Метою статті є проведення аналізу перспектив участі України в ШОС в якості спостерігача або країни по діалогу, а також здійснення аналізу сучасного стану двостороннього співробітництва з країнами, що є членами ШОС, зокрема з Китайською Народною Республікою та Російською Федерацією.

Виклад основного матеріалу. Шанхайська організація співробітництва – субрегіональна міжурядова міжнародна організація, утворена 15 червня 2001 р. в місті Шанхай (КНР). До ШОС входять 6 країн-членів – Китайська Народна Республіка, Російська Федерація, Республіка Казахстан, Киргизька Республіка, Республіка Таджикистан і Республіка Узбекистан. Членами ШОС у статусі спостерігачів є Індія, Іран, Монголія та Пакистан. Партнери по діалогу – Білорусь та Шрі-Ланка [10].

З метою дослідження питання перспектив співробітництва України з ШОС, у першу чергу необхідно більш детально ознайомитись із структурою, основними цілями та завданнями, принципами, напрямками діяльності ШОС, а також визначити питання формату співпраці нашої держави з організацією.

Основні цілі та завдання ШОС:

- Укріплення між державами – членами взаємної довіри, дружби та сусідства;
- Розвиток багатопрофільного співробітництва з метою підтримки і зміцнення миру, безпеки і стабільності в регіоні, сприяння побудові нового демократичного, справедливого і раціонального політичного і економічного порядку;
- Спільна протидія тероризму, сепаратизму і екстремізму у всіх їхніх проявах, боротьба з незаконним оборотом наркотиків і зброї, іншими видами транснаціональної злочинної діяльності, а також незаконної міграції;
- Заохочення ефективного регіонального співробітництва у політичній, торговельно-економічній, оборонній, правоохоронній, природоохоронній, культурній, науково-технічній, освітній, енергетичній, транспортній, кредитно-фінансовій та інших галузях, що становлять спільний інтерес;
- Координація підходів при інтеграції у світову економіку;
- Сприяння забезпеченню прав і основних свобод людини відповідно до міжнародних зобов'язань держав-членів і їхнього національного законодавства;
- Підтримання та розвиток відносин з іншими державами та міжнародними організаціями;
- Взаємодія в запобіганні міжнародних конфліктів і їх мирне врегулювання;
- Спільний пошук рішень проблем, які виникнуть в XXI ст. [9].

Відповідно до Хартії ШОС основними напрямками співробітництва в рамках організації є: підтримання миру і зміцнення безпеки і довіри в регіоні; пошук спільних точок зору з зовнішньополітичних питань, що

становлять спільний інтерес, у тому числі в міжнародних організаціях та на міжнародних форумах; підтримка та заохочення регіонального економічного співробітництва в різних формах, сприяння створенню сприятливих умов для торгівлі та інвестицій з метою поступового здійснення вільного пересування товарів, капіталів, послуг і технологій; ефективне використання наявної інфраструктури в галузі транспорту і комунікацій, вдосконалення транзитного потенціалу держав-членів, розвиток енергетичних систем; забезпечення раціонального природокористування, включаючи використання водних ресурсів в регіоні, здійснення спільних спеціальних природоохоронних програм і проектів; розширення взаємодії в галузі науки і техніки, освіти, охорони здоров'я, культури, спорту і туризму тощо [9]. Структура ШОС представлена на рис. 1.

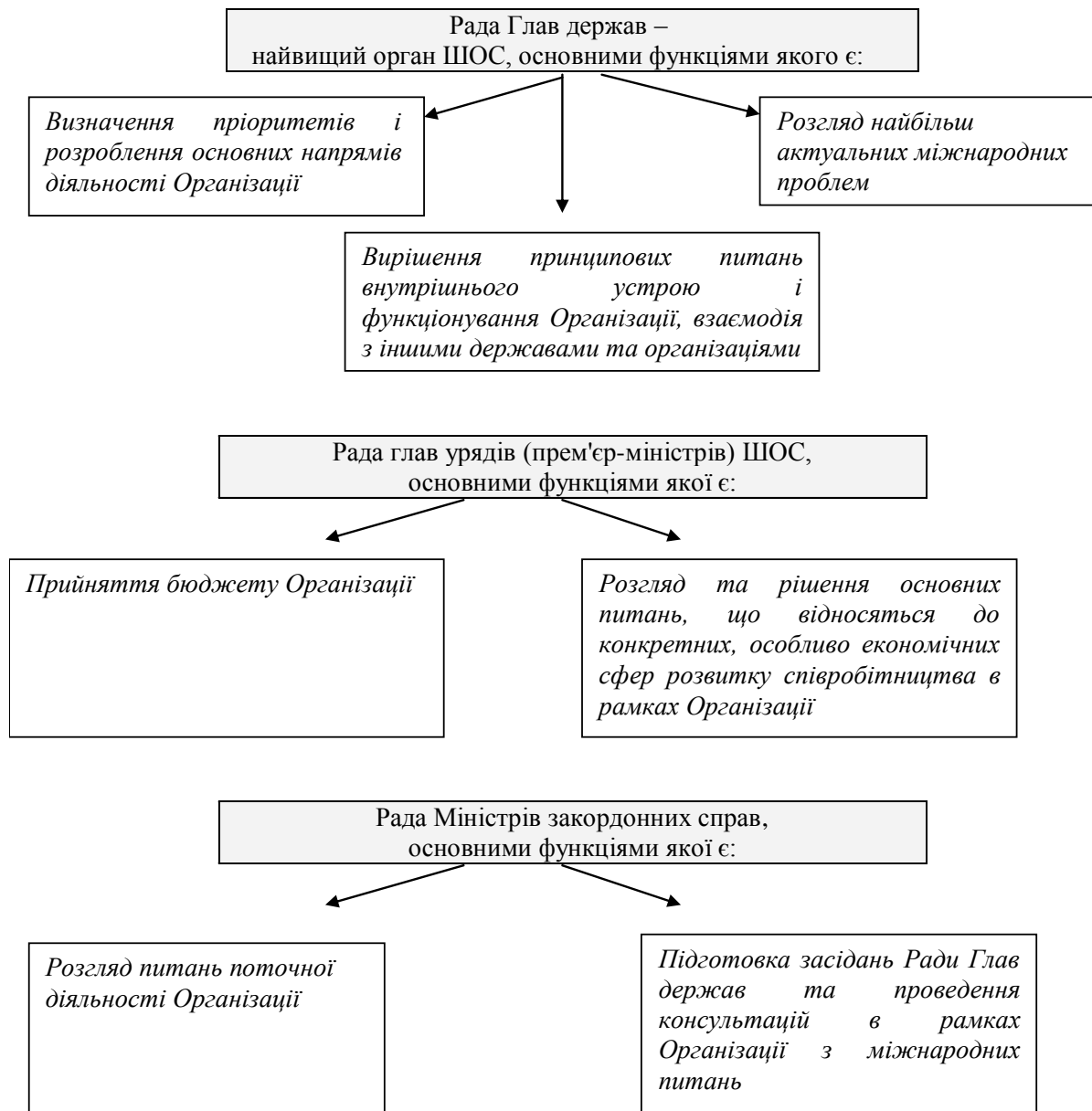

Рис. 1. Організаційна структура ШОС

Також до органів ШОС входять: *нарада керівників Міністерств/відомств*, до функцій якої належить розгляд питань розвитку взаємодії у відповідних сферах, за рішенням Ради Голів держав та Рада глав урядів ШОС; *Рада національних координаторів*, яка здійснює координацію та управління поточної діяльності Організації та забезпечую необхідну підготовку засідань Ради глав держав, Ради глав урядів та Ради Міністрів закордонних справ; *Регіональна антитерористична структура* – постійно діючий орган, основні її завдання і функції, принципи формування і фінансування, а також порядок діяльності регулюються окремим міжнародним договором, що укладається між державами-членами, і іншими необхідними документами, прийнятими ними; *Секретаріат* – постійно діючий адміністративний орган ШОС, який здійснює організаційно-технічне забезпечення заходів, що проводяться в рамках ШОС та готує пропозиції до щорічного бюджету Організації [9].

У структурі ШОС також здійснюють свою діяльність декілька об'єднань, метою функціонування яких є посилення співпраці між державами та їхніми приватними компаніями у сфері торгівлі та фінансовій галузі, зокрема це – Ділова рада та Міжбанківське об'єднання.

Одними із основних функцій Ділової ради є сприяння у налагодженні бізнес-контактів між підприємствами держав-членів ШОС, з метою розширення торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва.

Міжбанківське об'єднання ШОС спрямоване на поглиблення міжбанківського співробітництва між країнами-учасниками ШОС [10].

У контексті співробітництва з іншими державами та міжнародними організаціями, відповідно до хартії ШОС, членом організації можуть стати будь-які країни регіону, які зацікавлені у налагодженні взаємовигідного співробітництва, також Організація може надати зацікавленій країні чи організації статус партнера по діалогу чи спостерігача.

Повертаючись до питання співробітництва України з ШОС можна зазначити, що таке співробітництво можливе в якості спостерігача або партнера по діалогу. Перспективам співпраці України з ШОС присвячено досить багато робіт, та в жодній з них не має однозначної позиції щодо доцільності здійснення Україною ряду заходів із налагодження співробітництва з Організацією у контексті отримання статусу спостерігача чи країни-партнера по діалогу з ШОС.

Така позиція обґрунтовується з одного боку тим, що на сьогодні співробітництво України з ШОС є досить перспективним з огляду на можливість участі у реалізації низки спільних проектів у т. ч. транспортних, а також можливості розширення торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва

Зокрема, з урахуванням головних напрямів діяльності ШОС в економічній сфері досить перспективним вважається опрацювання питання участі України у реалізації масштабних проектів з розширення транспортних можливостей, розвитку соціальної інфраструктури,

формуванні міжнародних центрів логістики, торгівлі і туризму, будівництві, впровадженні енергозберігаючих технологій [1].

Перспективним також може стати опрацювання питання розширення взаємовигідного співробітництва в торгівельній сфері, у т. ч. опрацювання можливості розширення та диверсифікації української продукції на ринки країн учасниць ШОС, співробітництво в аграрній сфері, освітянській, культурній тощо.

З іншого боку, сьогодні Україна продовжує здійснювати активні заходи з розширення двостороннього співробітництва з країнами ШОС, при цьому не маючи статусу спостерігача чи країни - партнера по діалогу.

В рамках двостороннього співробітництва реалізуються спільні проекти, опрацьовуються питання подальшого розвитку співробітництва у сферах, що становлять взаємний інтерес, укладається ряд двосторонніх договорів тощо.

Співробітництво України з КНР. Китай входить до десятки найбільших зовнішньоторговельних партнерів України. Аналізуючи динаміку торгівлі товарами, необхідно відмітити, що до 2009 року, у торговельних відносинах спостерігалось нарощування обсягів двостороннього обороту товарами.

Таблиця 1. Динаміка торгівлі товарами між Україною та КНР (2007р. - 11 міс. 2011 р.)

	2007	2008	2009	2010	11 міс. 2011
Товарообіг	3738,712	6149,071	4168,662	6016,944	7725,036
Експорт	431,6552	547,5248	1434,405	1316,55	1969,248
Імпорт	3307,057	5601,546	2734,257	4700,394	5755,789
Сальдо	-2875,4	-5054,02	-1299,85	-3383,84	-3786,54

млн. дол. США

Відповідно даних Дежстату України [3]

Падіння товарообігу у 2009 р. було зумовлено впливом наслідків світової фінансової кризи. У той же час, варто відмітити, що скорочення обсягів торгівлі у 2009 р. відбулось за рахунок зменшення імпорتنих поставок з КНР, зокрема імпорт склав 2734,26 млн. дол. США та зменшився у порівнянні до показників 2008 р. майже у 2 рази. Натомість обсяги українського експорту у 2009 р. збільшилися у 2,6 рази та склали 1434,41 млн. дол. США.

Починаючи з 2010 р., обсяги поставок почали збільшуватись, та вже станом на листопад 2011 р. перевищили докризовий рівень обсягів двосторонньої торгівлі.

Сьогодні Україна і Китай задекларували встановлення відносин стратегічного партнерства. Спільну Декларацію про встановлення і розвиток відносин стратегічного партнерства між Україною і КНР було підписано у рамках візиту голови КНР в Україну. Активно розвивається співробітництво в різних сферах економіки у т. ч. в інвестиційній сфері,

зокрема в галузі будівництва транспортної інфраструктури в Україні, у сфері енергетики, металургії тощо [7].

Важливою передумовою подальшого розвитку Українсько-китайського співробітництва є також відсутність будь-яких проблемних питань у двосторонніх відносинах.

Співробітництво України з Російською Федерацією. Аналіз розвитку українсько-російських відносин починаючи з 2007 р. свідчить про те, що економічна співпраця між Україною і РФ успішно розвивалася, незважаючи на певні проблеми в політичній складовій цих відносин. Про що, свідчить зростання обсягу торговельного товарообороту між двома країнами, зокрема у 2010 році у порівнянні до аналогічних показників 2007 року товарообіг збільшився на 20,8% та склав 35629,89 млн. дол. США. За показниками 11 міс. 2011 року товарообіг склав 44672,75 млн. дол. США.

Динаміка торгівлі товарами між Україною та Російською Федерацією
(2007р. - 11 міс. 2011 р.)

млн. дол. США

	2007	2008	2009	2010	2011
Товарообіг	29505,92	35149,78	21730,85	35629,89	44672,75
Експорт	12668,32	15735,57	8495,072	13431,88	18037,58
Імпорт	16837,6	19414,21	13235,77	22198,01	26635,17
Сальдо	-4169,27	-3678,64	-4740,7	-8766,12	-8597,59

Відповідно даних Дежстату України [3]

Серед усіх країн-торговельних партнерів України на РФ приходитьсья 29,4%, за 10 міс. 2011 р., експорту товарів і 36,1 % усього імпорту.

Висновки. Проведений аналіз діяльності ШОС та можливості участі України в організації, дає підстави зробити висновок, що з одного боку питання вступу України в ШОС в якості спостерігача чи країни по діалогу є досить перспективним з огляду на можливість розширення економічного співробітництва з країнами ШОС у т. ч. розширення поставок української продукції на ринок країн Організації, участі в реалізації спільних проєктів у різних сферах взаємної зацікавленості, збільшення інвестиційного співробітництва та укріплення своїх позицій на міжнародній арені.

У той же час, Україна сьогодні здійснює активну двосторонню співпрацю з країнами ШОС не будучи членом організації.

У рамках двостороннього співробітництва активно реалізується ряд спільних проєктів в торговельно-економічній, інвестиційній та інших сферах співробітництва.

З країнами членами ШОС, з метою забезпечення постійного діалогу та вирішення ряду актуальних питань двостороннього співробітництва утворені та діють спільні органи, такі як Спільні Міжурядові Комісії, в рамках яких проводиться ґрунтовний аналіз сучасного стану двостороннього співробітництва, опрацьовуються перспективні сфери взаємної співпраці, укладається низка двосторонніх договорів, що сприяє подальшому розвитку співробітництва.

1. В. Шамаєв “Чи є економіка в ШОС” Економічна правда – 2010 [Електронний ресурс] <http://www.epravda.com.ua/publications/2010/07/22/242485/>;
2. О. Збітнева “Україна та ШОС: членство, співробітництво чи геополітична несумісність?” Українська правда – 2008 [Електронний ресурс] <http://www.pravda.com.ua/rus/articles/2008/07/23/4445785/>;
3. Зовнішня торгівля товарами України/ Державна служба статистики України [Електронний ресурс] <http://www.ukrstat.gov.ua/>;
4. Положення про статус спостерігача при Шанхайській організації співробітництва [Електронний ресурс] [http://yc-sco.org/?lng=ru&module=news&action=view&id=266](http://yc-sco.org/?lng=ru&module=news&action=view&id=266;);
5. Пріоритетні питання політики України щодо країн Азії/ Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс] http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/pyt_Azya-dbec8.pdf
6. Резолюція конференції “Шанхайський проект для України” [Електронний ресурс] <http://for-ua.com/ukraine/2010/06/21/170905.html>;
7. Сучасний стан українсько-китайської інвестиційної співпраці/ Посольство України в КНР: публікації [Електронний ресурс] <http://www.mfa.gov.ua/china/ua/35650.htm>;
8. Торговельно-економічні відносини між Україною та КНР/ Державна підтримка Українського експорту [Електронний ресурс] http://ukrexport.gov.ua/ukr/tovaroobig_z_ukr/chi/5773.html;
9. Хартія Шанхайської організації співробітництва [Електронний ресурс] http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=998_217;
10. Шанхайська організація співробітництва [Електронний ресурс] <http://www.sectesco.org/RU/>